

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ

INTERDISCIPLINARY
RESEARCH

Правдюк Наталія, Тімченко Ольга. Регулювання фінансового механізму агросектору на базі принципів соціоекономіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 130-141.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.130>

УДК 339.137.2:331.005.95/96
JEL Classification Q 140, E 620

Правдюк Наталія

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет
Вінниця, Україна

E-mail: account_report@vsau.vin.ua

Тімченко Ольга

кандидат економічних наук, доцент
кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Київський кооперативний інститут бізнесу і права
Київ, Україна

E-mail: timchenkoo@gmail.com

**РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ АГРОСЕКТОРУ НА БАЗІ
ПРИНЦИПІВ СОЦІОЕКОНОМІКИ**

Анотація

Метою статті є виявлення теоретичних і практичних аспектів можливості і необхідності регулювання фінансового механізму агросектору у взаємозв'язку з принципами соціальної економіки для цілей сталого розвитку.

Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових методів наукового пізнання. Предметом дослідження є фактори і показники, які відіграють важливу роль у формуванні фінансового механізму, а також аналіз ряду економічних теорій соціального спрямування та їх мотивації щодо потреби обмеження "раціонального вибору" агентів ринку.

Проаналізовано сутність категорії "фінансовий механізм" та основні принципи соціоекономіки. Досліджено фінансовий стан та інші показники розвитку аграрних підприємств різних організаційних форм за період 2012-2017 рр. та показано загальну тенденцію їх виробництва, витрат і доходів, інвестицій, забезпеченості фінансовими ресурсами.

Зроблено спробу систематизувати причинно-наслідкові зв'язки процесу розвитку кризових подій в економіці, їх вплив на фінансовий механізм аграрного сектору. Визначено, що є достатні підстави для перегляду базової економічної теорії, в рамках якої фінансовий механізм має у значній мірі піддаватися державному регулюванню за наперед заданою стратегією соціальної орієнтації на потреби усіх і насамперед нижніх агентів аграрного ринку

та передбачати їх пайову участь у доступі до ресурсів і в управлінні сільським розвитком.

На основі цих досліджень запропоновано уточнене розуміння соціальної спрямованості фінансового механізму аграрного сектору як необхідної складової та засобу державного регулювання ефективного використання фінансового потенціалу аграрного сектору на цілі сталого сільського розвитку. Очікується, що пропозиції, викладені у статті, сприятимуть формуванню стратегій, поліпшенню фінансового менеджменту галузі, збагатять економічну теорію у частині обґрунтування необхідності зв'язку фінансового механізму з соціальними цінностями.

Ключові слова: регулювання, фінансовий механізм, соціальна економка, агросектор, економічні теорії, сталий розвиток

Вступ.

Фінансовий механізм є комплексом вартісних фіксованих методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток. Для аграрної галузі його роль зводиться до конкретних фінансових заходів формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонування й розвитку суб'єктів господарювання. Традиційні підходи до вивчення фінансового механізму опираються на економічні теорії, сучасний етап розвитку яких характеризується одночасним співіснуванням і конкуренцією кількох основних теоретичних парадигм. Разом з тим, у останній час все більша увага звертається на принципи соціальної економіки, яка є складовою усіх теорій, але одночасно і самостійною. Проте з точки зору її впливу на формування фінансового механізму, особливо за виробничими секторами, вона практично не розглядалася. Тому особливої актуальності набувають питання щодо визначення її парадигми, цілей, проєкції на секторальну економіку, зокрема аграрну, та потенційні і реальні можливості регулювання фінансового механізму у відповідності до її досягнень.

Мета.

Метою статті є виявлення проблемних аспектів регулювання фінансового механізму агросектору на базі принципів соціальної економіки для спрямування фінансових ресурсів аграрного сектору на потреби сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми фінансового механізму аграрного сектору досліджують вчені: Ю. Алескерова [1], Л. Вдовенко [2], Г. Калетнік [3], В. Мазур [4], М. Малік, В. Мацьків [5], Н. Правдюк [6], О. Прутська, О. Радченко [7], П. Саблук, Л. Худолій та ін. Теорії сучасної економіки та їх зв'язок із фінансовим механізмом розглядаються П. Лайко, В. Кравець [8], Г. Клейне [9], В. Сенчак, О. Уманець [10], О. Шубравською, Л. Молдаван, Б. Пасхавером [11] тощо. Ученими загалом сформовано основні фінансові проблеми та шляхи їх вирішення для аграрного сектору, досліджено причини фінансової кризи, проведено аналіз економічних теорій у рамках яких розвивається сектор тощо.

Зокрема, як зазначає В. Мацьків, аграрному сектору притаманні суттєві особливості фінансового механізму, котрі викликані специфікою формування ринкового механізму в АПК. Цей механізм включає в себе дві паралельно існуючі системи: перша – система саморегулювання на основі принципів ринку, де основними важелями є попит і пропозиція, конкуренція; друга – державне регулювання у прямому й індикативному режимах, що забезпечує ефективне функціонування ринку, проведення антимонопольної політики, соціальну захищеність сільських товаровиробників [5]. А В. Кравець [8] підкреслює, що структура фінансового ринку є досить складною і різні його сегменти здатні по різному впливати на формування фінансових ресурсів АПК.

Колективом авторів на чолі з О. Шубравською здійснено теоретичне обґрунтування концепції економічного зростання щодо сільськогосподарського виробництва, яке має забезпечуватися за рахунок підвищення ефективності використання усіх видів ресурсів на основі впровадження новацій та супроводжуватися структурною збалансованістю виробництва, безпечністю спожитого громадянами країни продовольства і прогресом у соціальній сфері села [11]. Тобто метою є реалізація соціальної економіки фінансовими методами.

Оскільки розвиток сучасного ринкового господарства здійснюється за допомогою розвинутої системи фінансових інститутів, які на практиці реалізуються через систему фінансового механізму, то власне рівень розвитку фінансових інститутів та функціонування системи зв'язків між ними є ключовим чинником зростання економіки. Тому ставиться наукове завдання усунути невідповідність, що склалася між економічною теорією, економічною політикою і господарською практикою.

Результати.

Аграрна галузь економіки є фундаментом забезпечення продовольчої безпеки держави, базисом розширення її експортного потенціалу, джерелом задоволення внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію та продукти харчування, на що вказує зокрема Г. Калетнік [3]. Кількість господарських формувань приведена у табл. 1.

Таблиця 1. Кількість суб'єктів підприємництва та працюючих у сільському господарстві за 2010-2017 рр., од.

Роки	Кількість суб'єктів підприємництва:						
	Великі		середні		Малі		з них мікро
	суб'єкти	працівники	суб'єкти	працівники	суб'єкти	Працівники	суб'єкти
	од	тис. од.	од	тис. од.	од	тис. од.	од
2010	13	32,9	3445	515,8	76863	263,0	72421
2011	16	39,5	3281	478,0	58191	233,4	52654
2012	26	44,5	3158	448,7	65313	258,3	59671
2013	27	38,8	2926	410,8	68105	276,6	62419
2014	28	46,6	2876	390,0	72756	296,8	66258
2015	29	48,3	2535	...	76720	...	71649
2016	20	38,1	2505	359,3	72095	261,3	66905
2017	18	27,5	2391	336,6	74184	271,6	68819

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

За статистичними даними, стан розвитку різних форм аграрного господарювання наступний. Нерівномірність розвитку, за даними табл. 1-6, простежується за всіма критеріями: ресурсів, прибутку, рентабельності, структури балансу. Для зменшення негативного впливу дестабілізуючих факторів на рівень фінансів аграрних підприємств, необхідний детальний їх аналіз.

Таблиця 2. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр., млн грн

Роки	Усього	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		млн.грн	у %	млн.грн	у %	млн.грн	у %
2012	175741,6	23373,6	13,3	111771,7	63,6	40596,3	23,1
2013	191655,1	24723,5	12,9	106560,2	55,6	60371,4	31,5
2014	280926,7	41015,3	14,6	144677,3	51,5	95234,1	33,9
2015	409113,1	68731,0	16,8	213147,9	52,1	127234,2	31,1
2016	465002,9	57660,4	12,4	245521,5	52,8	161821,0	34,8
2017	511162,8	511162,8	9,1	269042,7	52,6	195696,5	38,3

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр. за даними табл. 2, найбільший у середніх підприємств – 53%%. Обсяг реалізованої продукції (табл. 3) відповідає цій динаміці.

Таблиця 3. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр., млн грн

Роки	Усього	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		млн.грн	у %	млн.грн	у %	млн.грн	у %
2012	162611,1	19473,2	12,0	93979,4	57,8	49158,5	30,2
2013	161130,3	23440,6	14,6	88851,3	55,1	48838,4	30,3
2014	213929,8	31584,6	14,8	117041,3	54,7	65303,9	30,5
2015	362310,0	61214,8	16,9	183213,8	50,6	117881,4	32,5
2016	403645,8	53033,7	13,1	206593,8	51,2	144018,3	35,7
2017	454380,1	38879,9	8,6	237987,3	52,4	177512,9	39,0

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

За статистичними даними табл. 4, додана вартість підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр. розподіляється пропорційно між середніми і малими, частка великих незначна – 4,5%.

Таблиця 4. Додана вартість підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр., млн грн

Роки	Усього	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		млн.грн	у %	млн.грн	у %	млн.грн	у %
2012	74407,2	10491,4	14,1	43007,4	57,8	20908,4	28,1
2013	69669,9	9893,1	14,2	34207,9	49,1	25568,9	36,7
2014	125464,1	15683,0	12,5	59846,4	47,7	49934,7	39,8
2015	183874,4	32361,9	17,6	94143,7	51,2	57368,8	31,2
2016	186933,1	19814,9	10,6	96644,4	51,7	70473,8	37,7
2017	195447,8	8780,8	4,5	91920,6	47,0	94746,4	48,5

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

За даними табл. 5 капітальні інвестиції підприємств сільського господарства за 2012-2018 рр. зростають, з 6,9% загальних у 2012 році до 11,4% у 2018 р.

Таблиця 5. Капітальні інвестиції підприємств сільського господарства за 2012-2018 рр., млн грн

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4
Сільське господарство	18883,7	18587,4	18795,7	30154,7	50484,0	64243,3	66104,1
%	6,9	7,4	8,56	11,0	14,0	14,3	11,4

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

Баланс фінансових ресурсів підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр. приведено у табл. 6, а їх структура за складом оборотних і власних активів – у табл. 7.

За даними табл. 6, ресурси підприємств зросли майже у 3 рази з 2013 року. При цьому у 2017 році відбувся їх спад проти 2016 року, порівняння за яким дає показник їх росту в 5 разів проти базового періоду.

Таблиця 6. Баланс фінансових ресурсів підприємств сільського господарства за 2012-2017 рр., млн грн

Роки	Всього	Великі підприємства	Середні підприємства	Малі підприємства	з них мікро-підприємства
2013	313096,8	43350,0	168073,3	101673,5	36713,1
2014	390607,0	60067,2	199609,1	130930,7	43371,4
2015	685844,9	126294,3	298600,5	260950,1	96737,7
2016	1537319,1	149731,7	444450,7	943136,7	571754,9
2017	911614,1	151691,4	414798,8	345123,9	118140,6

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

Таблиця 7. Структура фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України, 2012-2017 рр., млрд грн

Роки	Усього ресурси	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		оборотні активи	власний капітал	оборотні активи	власний капітал	оборотні активи	власний капітал
2013	313096,8	31076,2	21630,8	102591,5	81564,8	61353,6	53624,4
2014	390607,0	46608,9	25534,4	130963,9	82764,8	89968,3	55632,5
2015	685844,9	94996,8	59624,2	213769,9	121673,6	205857,9	94006,0
2016	1537319,1	118015,3	61377,7	333417,7	176600,2	867234,2	131393,0
2017	911614,1	114571,5	64820,1	283661,0	209447,3	240792,7	162070,3

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

У структурі ресурсів, у 2013 р. і 2017 р. тенденція стала - у великих підприємствах власний капітал становить 70%, середніх – 23%, у малих - 17%.

Як показали результати аналізу, аграрний сектор характеризується диспропорціями, що негативно позначаються на стані економіки. Зокрема, на частці доданої вартості, рівня зайнятості, рівні доходів та сукупних витрат. Спостерігається явний дисбаланс соціально-економічного розвитку, видів економічної діяльності і форм господарювання.

Зокрема, у структурі господарських форм найбільшу вагу мають малі, де також зайнято більшість працівників. Проте найбільш стрімко розвиваються агрохолдинги. Зростання великого аграрного бізнесу забезпечує більша ефективність, доступ до фінансових ресурсів і мораторій. За даними Асоціації "Український клуб аграрного бізнесу", за останні 5 років кількість цих структур (понад 10 тис га землі) збільшилася з 80 до 93, а частка їх землі зросла з 25% до 29% від загальної площі земель сільськогосподарських підприємств. Їх загальний земельний банк зріс з 5,6 млн га у 2012 році до 5,95 млн га в 2017 році. Великий бізнес в Україні розширюється в силу більшої ефективності виробництва. Аналітики застерігають, що "це буде мати досить неприємні наслідки - місцеве сільське населення поступово стане "непотрібним", оскільки робочих місць для нього вже практично немає. ... Очевидно, що в найближчі десятиліття "агрохолдингізація" сільського господарства призведе до "зникнення" з карти України до третини нинішніх сіл" [12].

Тому перед наукою та практикою державного управління стоїть завдання зниження гостроти проблеми, насамперед зняття соціальної напруженості, і одним з шляхів є пошук нових економічних теорій, які поєднують фінансові і соціальні аспекти та стійкі до системних криз. Для реалізації цієї мети у необхідно дослідити суперечності та диспаритети соціально-економічного розвитку аграрного сектору та виявити їх фінансові детермінанти,

Г. Клейне визначено, що в економічній теорії за всю історію існування людства створено небагато систем (Сміт, Рікардо і Мілль, Маркс, Кейнс, Шумпетер), які базуються на певних методологічних підходах і спрямовані на захист інтересів конкретних верств суспільства, тобто формують певну ідеологію [9].

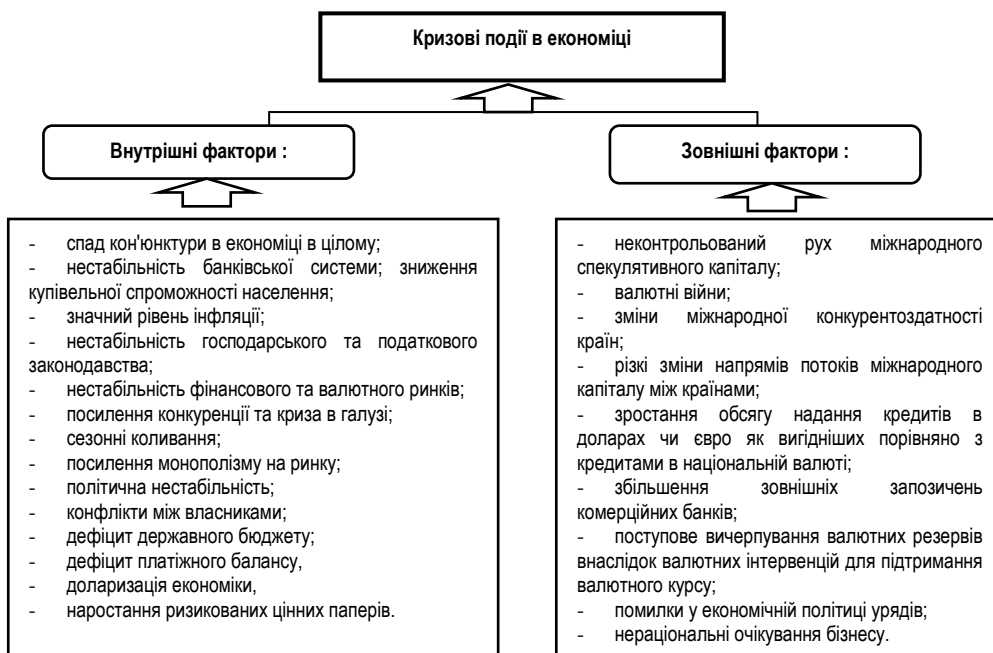
За усталеними визначеннями, економічна якість розвитку (ефективність, прибутковість) має поєднуватися із соціальною якістю (високий рівень освіти, охорони здоров'я, рівень добробуту і тривалість життя, задоволеність характером та умовами праці тощо) [13]. Принципи соціоекономіки лежать у площині, дотичній до механізму розподілу, перерозподілу і споживанням благ через бюджетну систему, яка спирається на податкову політику та політику доходів населення, за допомогою яких здійснюються інвестиції в розвиток соціальної інфраструктури, формується динаміка доходів підприємств і населення.

Фінансовий механізм, за визначенням Т. Бурденюк, - це цілісна сукупність методів, форм, інструментів та важелів впливу на процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення сталих темпів економічного зростання [14]. За дослідженнями О. Радченко [7, с. 29] фінансовий механізм є проявом взаємозв'язку фінансового потенціалу та факторів, які його формують.

Структура фінансового механізму є доволі складною і визначається конкретними завданнями, які вирішує суспільство на певному етапі його розвитку. До складу фінансового механізму входить декілька взаємопов'язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, нормативно-правове забезпечення та інформаційне забезпечення.

Ці визначення фінансового механізму розкривають його з вартісної (оцінка фінансових ресурсів) і якісної сторін (сукупність методів, форм, інструментів) і підкреслюють зв'язок зі сталим розвитком. Своєю чергою, сталий розвиток передбачає гармонійне поєднання множини цілей, у тому числі повноти соціального розвитку, який на практичному рівні реалізується у соціальній справедливості. Власне соціальна справедливість є наріжним краєм соціоекономіки, вплив якої на фінансовий механізм взято нами за робочу гіпотезу дослідження.

Зроблено спробу систематизувати причинно-наслідкові зв'язки процесу розвитку кризових подій в економіці, їх вплив на фінансовий механізм аграрного сектору. Причини кризових подій у економіці та стану фінансових ресурсів (рис. 1) загалом можна поділити на: макроекономічні та глобалізаційні, а у їх переліку – на суто фінансові, грошово-кредитні, валютні. Досить часто причинами криз є психологічні фактори і ті, що пов'язані з помилками у проведенні економічної політики.

Рис.1. Причини криз та зміни стану фінансового механізму

Джерело: складено автором за даними: [9; 10; 13].

Визначено, що є достатні підстави для перегляду базової економічної теорії, в рамках якої фінансовий механізм має у значній мірі піддаватися державному регулюванню за наперед заданою стратегією соціальної орієнтації на потреби усіх і насамперед нижніх агентів аграрного ринку та передбачати їх пайову участь у доступі до ресурсів і в управлінні сільським розвитком.

На основі цих досліджень запропоновано уточнене розуміння соціальної спрямованості фінансового механізму аграрного сектору як необхідної складової та засобу державного регулювання ефективного використання фінансового потенціалу аграрного сектору на цілі сталого сільського розвитку.

Зарубіжний досвід соціальних теорій розвитку фінансового механізму показує наступне. Так, Бадделей М. (Baddeley M.) [16] розкриває, що стандартні моделі в економіці та фінансах зазвичай припускають вчинки людей раціональними, корисливими, а тому ефективно координованими механізмом цін. Незважаючи на те, що ці підходи дають гнучкі, прості моделі, вони не можуть повністю вловити невизначеності і нестабільності, які впливають на повсякденні рішення в сучасному складному світі. Розуміння інших соціальних і поведінкових наук може допомогти заповнити прогалину, а соціальна економіка - це предмет, який об'єднує економіку і фінанси разом з психологією, нейронаукою і соціологією. Дослідник Ардалан К. (Ardalan K.) [17] вважає, що соціальна теорія розвивається в ключових парадигмах: функціональній, інтерпретаційній, радикально-гуманістичній і радикально-структурній. Вони базуються на різних припущеннях про природу суспільства, і кожна породжує різні концепції та аналітичні інструменти. Він пропонує фінансовим теоретикам вивчати базу філософської традиції, до якої належать їх теорії, пов'язуючи фінанси вище вказаними парадигмами.

Необхідно підкреслити, що по декларованих стратегіях, Україна має чітку соціальну орієнтацію економіки, заслугою чого є традиційні підходи до державного управління. Разом з тим, з посиленням інтеграційних процесів, цей принцип ослаблюється, і окремими економістами ця тенденція видається за досягнення. Тим часом, господарську сферу світової економіки потрясла фінансово-економічна криза 2008-2010 рр. і найбільші країни визнали провали економічної політики своїх держав, яка, як виявилось, здійснювалася багато в чому наосліп, що пов'язано з провалами економічної теорії [9].

За даними "Оксфам" (з використанням даних "Доповіді про світовий добробут" банку Credit Suisse, 2013), майже половина світового багатства (\$ 110 трильйонів) належить 1% населення, що у 65 разів більше, ніж все багатство половини населення світу і найбагатші 10% дорослого населення володіють 85% всього світового багатства. Дисбаланс доходів - лише частина проблеми, що викликає соціальну нерівність. Вона посилюється нерівністю розподілу багатства [18]. Т. Пікетті розкрив, що "у суспільстві, де рівень повернення капіталу випереджає економічне зростання, нерівність багатства неминуче зростає. Проявившись, капітал відтворює себе швидше, ніж зростає економічне виробництво". і якщо нерівність розподілу багатств буде рости, то наслідки будуть "потенційно жахливими" [19]. Саме тому принципи соціоекономіки є визначальними за впливом на фінансовий механізм для формування сталого розвитку.

За приведеними даними сформовано вплив базових принципів соціоекономіки зв'язок (вплив) на фінансовий механізм (рис. 2).

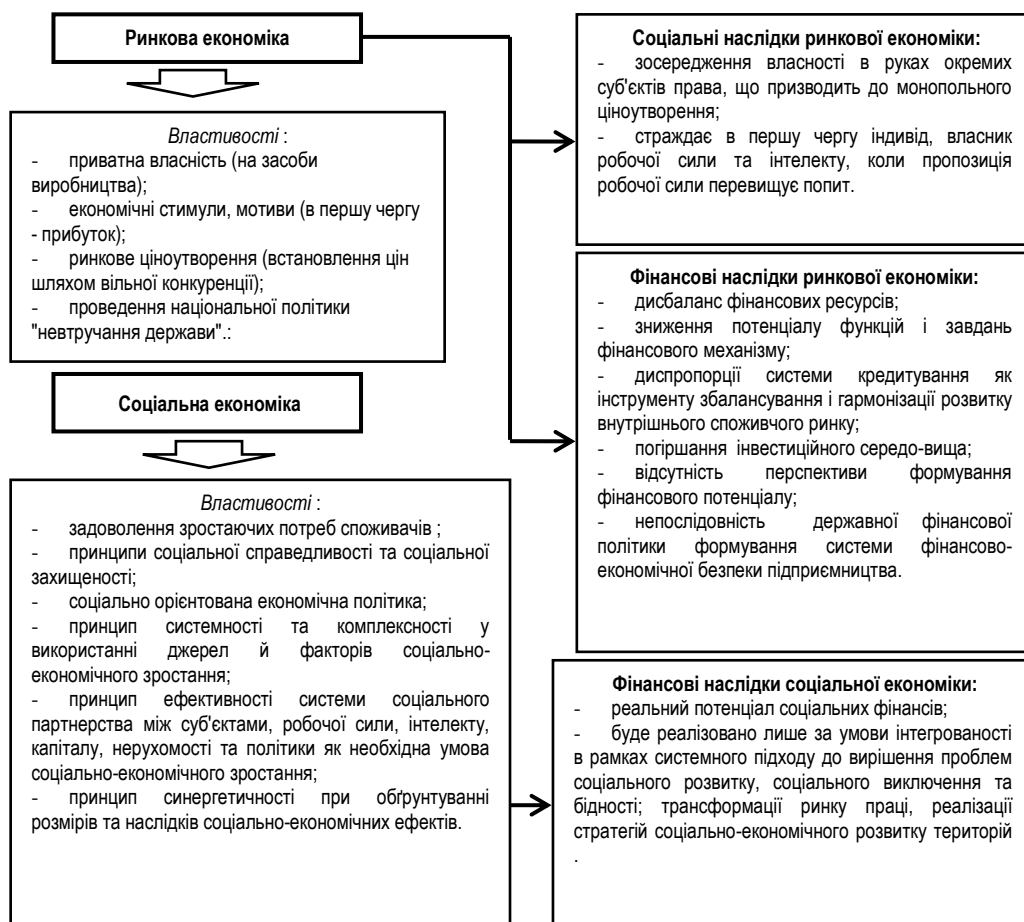
На підставі дослідження визначено, що фінансовий механізм доцільно скерувати на удосконалення параметрів функціонування та розвитку. На сьогодні він в повній мірі не виконає важливих функцій і завдань щодо нівелювання ризиків та формування фінансового ресурсу підтримки соціально-економічного зростання. Причинами цього є низка економічних, політичних, етичних та соціальних проблем, зокрема у аграрній сфері, які призвели до не ефективного використання фінансових ресурсів, зниження рівня їх фінансової стійкості та ліквідності, низької інвестиційної активності. Відтак, актуалізувалася необхідність реалізації інструментів політико-економічного та соціального механізмів державної політики розвитку та зміцнення фінансового потенціалу вітчизняних аграрних підприємств.

Як і для економіки загалом, що уже визначено колективом авторів [15] орієнтирами мають стати: забезпечення цільового програмного розвитку аграрної сфери в Україні, посилення участі фінансового ринку у забезпеченні доступу вітчизняних суб'єктів господарювання до фінансово-кредитних ресурсів та конкурентних позицій на зовнішніх ринках, забезпечення ефективного захисту інтересів виробників, сприяння розвитку соціальних інститутів.

Досягнення визначених пріоритетів дозволить досягнути оптимального взаємозв'язку функціональних підсистем та інституціонального забезпечення фінансових процесів, цілеспрямованого управління через компліментарне поєднання ринкового і державного

регулювання, подолання дисбалансів і диспропорцій економічної системи.

Таким чином, вітчизняний та зарубіжний досвід поєднання філософії соціальної економіки та фінансів передбачає необхідність формування теорії, в основі якої лежить міждисциплінарний підхід до фінансового механізму та соціальних факторів, що лежать в основі прийняття рішень. Дослідження фінансового механізму висвітлили ключові питання, і необхідність нових підходів соціального спрямування, щоб показати, як поведінкові підходи можуть впливати на стандартні фінансові теорії.

Рис. 2. Базові принципи соціоекономіки та їх вплив на фінансовий механізм

Джерело: складено автором за даними: [13; 15; 16; 17].

Висновки і перспективи.

Отже, забезпечення сталого економічного розвитку аграрного сектору потребує належного наукового забезпечення у частині фінансових теорій, які враховують і поведінкові фактори.

Проаналізовано сутність категорії "фінансовий механізм", який для аграрної сфери є проявом взаємозв'язку фінансового потенціалу та факторів, які його формують. Узагальнено основні принципи соціоекономіки, важливість врахування яких проявляється у поглибленні саме соціальної кризи на селі.

Досліджено фінансовий стан та інші показники розвитку аграрних підприємств різних

організаційних форм за період 2012-2017 рр. та показано загальну тенденцію їх виробництва, витрат і доходів, інвестицій, забезпеченості фінансовими ресурсами. Попри незначну кількість, економічні переваги зберігаються за великими формами господарювання, і хоч у державних видатках розвитку уряд закладає підтримку малого підприємництва, наразі ці заходи не дають належних результатів.

Систематизовано причинно-наслідкові зв'язки процесу розвитку кризових подій в економіці, їх вплив на фінансовий механізм аграрного сектору. Визначено, що є достатні підстави для перегляду базової економічної теорії, в рамках якої фінансовий механізм має у значній мірі піддаватися державному регулюванню за наперед заданою стратегією соціальної орієнтації на потреби усіх і насамперед нижніх агентів аграрного ринку та передбачати їх пайову участь у доступі до ресурсів і в управлінні сільським розвитком.

На основі цих досліджень запропоновано уточнене розуміння соціальної спрямованості фінансового механізму аграрного сектору як необхідної складової та засобу державного регулювання ефективного використання фінансового потенціалу аграрного сектору на цілі сталого сільського розвитку.

Очікується, що пропозиції, викладені у статті, сприятимуть формуванню стратегій, поліпшенню фінансового менеджменту галузі, збагатять економічну теорію у частині обґрунтування необхідності зв'язку фінансового механізму з соціальними цінностями.

Подальшими напрямками досліджень проблеми фінансового механізму є напрацювання цілісної теорії, що відображала б сучасну дійсність та дозволяла безкризово управляти фінансами галузі.

Список використаних джерел

1. Алескерова Ю.В., Радченко О.Д., Тодосійчук В.Л. Кредитні аспекти державної підтримки розвитку аграрного сектору України. *Економіка.Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №11. С.84–94.
2. Вдовенко Л.О. Кредитна політика системно важливих банків в Україні. *Економіка.Фінанси.Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №11. С.73–83.
3. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. №1. С.3-15.
4. Мазур В., Кубай О., Мельник А. Особливості управління фінансовим потенціалом аграрних підприємств в умовах трансформаційних змін в економіці *Економіка.Фінанси.Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №10. С.119–132.
5. Мацьків В. Складові фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3. С. 276–281.
6. Правдюк Н.Л. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: "Центр учбової літератури", 2019. 224 с.
7. Радченко О.Д. Фінансовий потенціал сталого розвитку аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 27-38. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901027>
8. Кравець В. Перспективи забезпечення розвитку аграрного сектору фінансовими інститутами в Україні. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Вип. 1 (6). Т.2. Полтава : ПДАА. 2013. с.187-191.
9. Клейнер Г. Б. Новая теория экономических систем и ее приложения. *Вестник Российской академии наук*, 2011, том 81, № 9, с. 794.
10. Уманец О.П. Анализ финансовых факторов экономической нестабильности. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2016. №5 (287). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-finansovyh-faktorov-ekonomicheskoy-nestabilnosti> (дата обращения: 09.02.2019).
11. Ресурсні можливості розвитку аграрного сектора економіки України: колективна монографія / [Шубравська О.В., Молдаван Л.В., Пасхавер Б.Й. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук О.В.Шубравської ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України". Київ, 2017. 440 с.
12. У чому сила: чому агрохолдингів стає все більше. веб-сайт. URL: <https://agroinsider.com.ua/2018/06/18/u-chomu-sila-chomu-agroholdingiv-staye-vse-bilshe/> (дата звернення: 10.02.

2019).

13. Соціальна економіка / Кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко та ін. Київ : КНЕУ, 2005. 196 с.
14. Бурденюк Т., Свірський В. Теоретичні засади фінансового механізму. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10 (2). С. 201-205.
15. Фінансові механізми та інструменти подолання дисбалансів соціально-економічного розвитку України : [монографія] / За ред. д.е.н., проф.Т.Г. Васильціва. Львів : Видавництво ТзОВ "Ліра-Прес", 2016. 596 с.
16. Baddeley M. (2013) *Behavioural Economics and Finance*. London. Routledge <https://doi.org/10.4324/9780203104514>
17. Ardalan K. (2003) "Theories and controversies in finance: a paradigmatic overview", *International Journal of Social Economics*, Vol. 30 Issue: 1/2, pp.199-208, <https://doi.org/10.1108/03068290310453682>
18. Oxfam URL: <https://www.oxfam.org/> (дата звернення: 10.02. 2019).
19. Пікетті Т. Капітал у XXI столітті / пер. з англ. Н. Палій. Київ : Наш Формат, 2016. 696 с.

Статтю отримано: 15.02.2019 / Рецензування 14.03.2019 / Прийнято до друку: 22.06.2019

Nataliia Pravdiuk

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Accounting Department,
Vinnytsia National Agrarian University
Vinnytsia, Ukraine

E-mail: account_report@vsau.vin.ua

Olga Timchenko

PhD (in Economics), Associate Professor
Department of Business, Trade and Stock Exchanges
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law
Kyiv, Ukraine

E-mail: timchenkoo@gmail.com

REGULATING FINANCIAL MECHANISM OF AGRICULTURE SECTOR ON THE BASIS OF SOCIO-ECONOMY PRINCIPLES

Abstract

The purpose of the article is to identify the theoretical and practical aspects of the possibility and necessity of regulating the financial mechanism of the agro-sector in conjunction with the principles of social economy for the purposes of sustainable development.

The methodological basis of the research is a set of general scientific methods of scientific knowledge. The subject of the study is the factors and indicators that play an important role in shaping the financial mechanism, as well as the analysis of a number of economic theories of social orientation and their motivation regarding the need to limit the "rational choice" of market agents.

The essence of the category "financial mechanism" and the basic principles of the socioeconomics are analyzed. The financial condition and other indicators of development of agrarian enterprises of different organizational forms for the period of 2012-2017 are investigated and the general tendency of their production, expenses and revenues, investments, financial resources is provided.

An attempt to systematize the causal links of the process of development of crisis events in the economy and their influence on the financial mechanism of the agrarian sector was made. It has been determined that there are sufficient grounds for revision of the basic economic theory, in which the financial mechanism should be largely subjected to state regulation of a predefined strategy of social orientation foremost for the needs of all the lower agents of the agrarian market and to provide for their share participation in access to resources and in management of rural development.

On the basis of these studies, a clarified understanding of the social orientation of the financial mechanism of the agrarian sector as a necessary component and a means of state regulation of the effective use of the financial potential of the agriculture sector for sustainable rural development is proposed. It is expected that the proposals outlined in the article

will contribute to the formation of strategies, improvement of financial management of the industry, enrich the economic theory as part of the justification of the need for linking a financial mechanism with social values.

Keywords: regulation, financial mechanism, social economy, agriculture sector, economic theories, sustainable development

References

1. Aleskerova Yu.V., Radchenko O.D., Todosiichuk V.L. (2018). Kredytni aspekty derzhavnoi pidtrymky rozvytku aharnoho sektoru Ukrainy [Credit aspects of state support for the development of the Ukrainian agrarian sector]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pitannja nauki i praktiki - Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 11, 84–94 [in Ukrainian].
2. Vdovenko L.O. (2018). Kredytna polityka systemno vazhlyvykh bankiv v Ukraini. [The credit policy of systemically important banks in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pitannja nauki i praktiki - Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 11, 73–83 [in Ukrainian].
3. Kaletnik, G.M. (2015). Strategiko-institucijni zasady efektyvnosti vikoristannja potencialu aharnoho sektoru ekonomiki [Strategic-institutional principles of efficiency of using the potential of the agrarian sector of the economy]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pitannja nauki i praktiki - Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 1, 3-15 [in Ukrainian].
4. Mazur V., Kubai O., Melnyk A. (2018). Osoblyvosti upravlinnia finansovym potentsialom aharnykh pidpriemstv v umovakh transformatsiinykh zmin v ekonomitsi Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktiky. [Features of management of financial potential of agrarian enterprises in the conditions of transformational changes in the economy]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pitannja nauki i praktiki - Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 10, 119–132 [in Ukrainian].
5. Matskiv V. (2015). Skladovi finansovoho zabezpechennja rozvytku aharnoho sektoru. [Components of financial support for the development of the agrarian sector]. *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable development of the economy*, 3, 276–281 [in Ukrainian].
6. Pravdjuk, N. L., & Mulik, T. O., Mulik, Ja. I. (2019). Upravlinnja finansovuju bezpekoju pidpriemstv: oblikovo-analitchnij aspekt: monografija. [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect: monograph]. Kiv: "Centr uchbovoi literatury", 224 [in Ukrainian].
7. Radchenko O.D. (2019). Finansovy potentsial staloho rozvytku aharnoho sektoru. [Financial potential of sustainable development of the agrarian sector]. *Ekonomika APK - Economy of agroindustrial complex*, 1, 27-38 DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901027> [in Ukrainian].
8. Kravets V. (2013). Perspektyvy zabezpechennja rozvytku aharnoho sektoru finansovymi instytutamy v Ukraini. [Prospects for the development of the agrarian sector by financial institutions in Ukraine]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi aharnoi akademii - Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy*, 2, 187-191 [in Ukrainian].
9. Kleiner H. B. (2011). Novaja teorija jekonomicheskikh sistem i ee prilozhenija. [Theory of Economic Systems and Its Applications]. *Vestnyk Rossijskoi akademii nauk -Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, Vols. 81, 9, 794 [in Russian].
10. Umanec O.P. (2016). Analiz finansovykh faktorov jekonomicheskoy nestabil'nosti. [Analysis of financial factors of economic instability]. *Finansovaja analitika: problemy i reshenija Financial Analyst: Problems and Solutions*, 2, 5 (287). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-finansovykh-faktorov-ekonomicheskoy-nestabilnosti> (accessed: 09.02.2019) [in Russian].
11. Shubravskaja O.V., Moldavan L.V., & Paskhaver B.I. (2017). *Resursni mozhlyvosti rozvytku aharnoho sektora ekonomiky Ukrainy: kolektivna monografija [Resource opportunities for the agrarian sector of Ukraine's economy: collective monograph]*. NAN Ukrainy, DU "In-t ekon. ta prohozuv. NAN Ukrainy". Kyiv [in Ukrainian].
12. U chomu sila: chomu ahrokhodnyhiv stae vse bilshe. [What is the strength: why agribusinesses are becoming more and more]. veb-sait. Retrieved from <https://agroinsider.com.ua/2018/06/18/u-chomu-sila-chomu-agrokhodnyhiv-stae-vse-bilshe/> (data zvernennia: 10.06. 2019) [in Ukrainian].
13. Bieljaiev O. O., Dyba M. I., Kyrilenko V. I. (2005). *Sotsialna ekonomika. [Social economy]*. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
14. Burdeniuk T., Svirskiy V. (2012). Teoretychni zasady finansovoho mekhanizmu. [Theoretical Foundations of the Financial Mechanism]. *Ekonomichniy analiz - Economic analysis*, 10 (2), 201-205 [in Ukrainian].
15. Vasylytsiv T.H. (Eds.). (2016). *Finansovi mekhanizmy ta instrumenty podolannja dysbalansiv sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Financial mechanisms and tools for overcoming the imbalances of socio-economic development of Ukraine]*. Lviv : Vydavnytstvo TzOV "Liha-Pres" [in Ukrainian].

16. Baddeley M. (2013) Behavioural Economics and Finance. London. Routledge
<https://doi.org/10.4324/9780203104514>
17. Ardalan K. (2003) "Theories and controversies in finance: a paradigmatic overview", International Journal of Social Economics, Vol. 30 Issue: 1/2, pp.199-208, <https://doi.org/10.1108/03068290310453682>
18. Oxfam Retrieved from <https://www.oxfam.org/> (accessed: 10.06. 2019) [in Ukrainian].
19. Piketti T. (2016). *Kapital u XXI stolitti [Capital in the XXI century]*. Kyiv : Nash Format [in Ukrainian].

Received: 02.15.2019 / Review 03.10.2019 / Accepted 06.22.2019

